

การสร้างจิตสำนึกทางการเมืองในระบบประชาธิปไตยของเยาวชน
ในเทศบาลเมืองอโยธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา*
THE YOUTH'S DEMOCRATIC POLITICAL CONSCIENCES CREATION IN
AYOTHAYA MUNICIPALITY PHRA NAKHON SI AYUTTHAYA PROVINCE

จิตรกร ละออศรี, ธัชชนันท์ อิศรเดช, จ่านงค์ อติวัฒน์สิทธิ์
Jittakorn La - orsri, Thatchanan Isaradet, Chamnong Adivadhanasit
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
Mahachulalongkornrajavidyalaya University
Corresponding Author E-mail: thasama@hotmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาระดับจิตสำนึกทางการเมืองในระบบประชาธิปไตยของเยาวชน เปรียบเทียบจิตสำนึกทางการเมืองในระบบประชาธิปไตยของเยาวชน และเสนอแนวทางการสร้างจิตสำนึกทางการเมืองในระบบประชาธิปไตยของเยาวชน ในเทศบาลเมืองอโยธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี การวิจัยเชิงปริมาณ ใช้แบบสอบถามที่มีค่าความเชื่อมั่น เท่ากับ 0.801 เก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ เยาวชน อายุ 18-25 ปีบริบูรณ์ ภูมิลำเนาอยู่ในเขตเทศบาลเมืองอโยธยา จำนวน 390 คน วิเคราะห์ข้อมูลโดยหาค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการทดสอบสมมติฐาน T-test F-test และการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One Way ANOVA) การวิจัยเชิงคุณภาพใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 10 คน ในการวิเคราะห์เนื้อหาเชิงพรรณนาเพื่อยืนยันการสังเคราะห์ข้อมูล

ผลการวิจัยพบว่า จิตสำนึกทางการเมืองในระบบประชาธิปไตยของเยาวชน ภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ส่วนการเปรียบเทียบตามปัจจัยส่วนบุคคลของเยาวชนที่มีเพศ อายุต่างกัน มีจิตสำนึกทางการเมืองในระบบประชาธิปไตย การส่งเสริมหลักนิติธรรม การส่งเสริมหลักสิทธิเสรีภาพ และการส่งเสริมหลักความเสมอภาคไม่แตกต่างกัน ส่วนระดับการศึกษาต่างกัน มีจิตสำนึกทางการเมืองในระบบประชาธิปไตยแตกต่างกัน และมีคุณลักษณะความเป็นพลเมืองตามวิถีประชาธิปไตย ประกอบด้วย ทักษะบุคคล การอยู่ร่วมกัน ความรู้เกี่ยวกับประชาธิปไตย โดยบูรณาการหลักสสารณียธรรม 6 เพื่อเป็นแนวทางปฏิบัติอันนำไปสู่การสร้างจิตสำนึกที่ดีทางการเมือง

คำสำคัญ : จิตสำนึกทางการเมือง; ระบบประชาธิปไตย; เยาวชน

* Received October 25, 2021; Revised November 14, 2021; Accepted November 16, 2021

Abstract

The objectives of this research paper were: 1. To study level of youth's political consciences at Ayothaya Municipality, Ayutthaya Province, 2. To compare youth's political consciences in democratic system at Ayothaya Municipality, Ayutthaya Province, and 3. To propose the method for youth's political consciences building in democratic system at Ayothaya Municipality, Ayutthaya Province, Methodology was the mixed methods: The quantitative research, data were collected with questionnaires that had reliability value at 0.801 from 390 samples who were the young people from 18 to 25 years old living at Ayothaya Municipality, analyzed by frequency, percentage, mean and standard deviation, t-test, F-test in case of two groups of independent variables, One Way ANOVA and testing of pared mean differences with Least Significant Difference, LSD. The qualitative research, data were collected from 10 key informants by in-depth-interviewing. Data were analyzed by content descriptive interpretation to confirm the model after the data analysis.

The research findings were as follows: Political Consciousness in Youth Democracy The overall picture is moderate. The comparison was based on personal factors among youth of different sexes, ages, and political conscience in democratic systems. Promoting the rule of law Promotion of rights and liberties and the promotion of equality principles are no different. different levels of education There are different political consciences in democracy. and has the characteristics of citizenship according to the democratic way, consisting of personal skills, coexistence knowledge of democracy By integrating the principles of Saraniya-dhamma 6 as a practical guideline that leads to good political awareness.

Keywords: Strengthening Political Consciousness; Democracy; Youth

บทนำ

ปัจจุบันประเทศไทย ต้องเผชิญปัญหาความขัดแย้งทางความคิดของประชาชนที่มีความหลากหลาย และความคิดเห็นที่ขัดแย้งกันอย่างรุนแรง นำไปสู่การรวมกลุ่มเรียกร้องความเป็นประชาธิปไตย จนเกิดความสูญเสียทั้งชีวิต ทรัพย์สิน เศรษฐกิจ สังคม และความเป็นปึกแผ่นของชาติที่มีแนวโน้มว่าจะทวีความรุนแรงต่อเนื่องอย่างไม่มีที่สิ้นสุด ความเชื่อว่า “ประชาธิปไตย” เป็นระบอบการปกครองที่อำนาจสูงสุดของประเทศ เป็นของประชาชน ประเทศไทยปกครองด้วยระบอบประชาธิปไตย ประชาชนจึงมีฐานะเป็นเจ้าของประเทศ ด้วยเหตุนี้การปกครองในระบอบประชาธิปไตยไม่เพียงแต่ต้องมีกติกา หรือรัฐธรรมนูญที่จะกำหนดระบบที่ใช้ในการปกครองประเทศ ภายใต้อำนาจการกล่าวมาแล้วเท่านั้น สิ่งสำคัญ คือ “ประชาชน” ผู้ซึ่งเป็นเจ้าของประเทศมีสิทธิเสรีภาพอย่างเสมอกัน มีความสามารถในการปกครองตนเอง ถือเป็นตัวแปรสำคัญที่จะทำให้ระบอบประชาธิปไตยได้รับการพัฒนา เสมือนรากฐานของประชาธิปไตย ส่วนความเป็นพลเมือง (Citizenship) ของระบอบประชาธิปไตย หมายถึง การเป็นสมาชิกของสังคมที่มีอิสรภาพ ควบคู่ไปกับความรับผิดชอบสิทธิเสรีภาพควบคู่กับหน้าที่ โดยมีความสามารถในการยอมรับความแตกต่าง เคารพกติกาในการอยู่ร่วมกัน พร้อมทั้งมีส่วนร่วมต่อความเป็นไปและการแก้ปัญหาของสังคมของตนเอง ซึ่งการสร้างความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยของไทย จึงต้องกระทำควบคู่ไปกับการสร้างวัฒนธรรมไทยที่สอดคล้องกับความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย (พระมหากษัตริย์ ธรรมมหาโส, 2563)

จากสถานการณ์ที่เยาวชนเกิดความตื่นตัว เรียกร้องให้มีการร่างรัฐธรรมนูญใหม่ ผ่านการแสดงออกด้วยการเดินขบวนชุมนุมของกลุ่มประชาชนที่มีทัศนคติเดียวกัน การรวมกลุ่มนิสิตนักศึกษาจัดกิจกรรมเพื่อเรียกร้องประชาธิปไตย การลงประชามติในการดำเนินกิจกรรมอันส่งผลต่อผลประโยชน์ของส่วนรวม และการไปใช้สิทธิเลือกตั้ง เป็นต้น และยิ่งปรากฏภาพความรุนแรงซึ่งเกิดจากความเข้าใจเกี่ยวกับการปกครองภายใต้ระบอบประชาธิปไตยไม่ถูกต้อง จึงเป็นสิ่งจำเป็นการให้ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับประชาธิปไตยอย่างถูกต้องโดยไม่เลือกชนชั้นต่อประชาชน เนื่องจากกลุ่มคนที่เข้าใจความเป็นประชาธิปไตยนั้นมีเพียงส่วนน้อยเท่านั้น ประชาชนทั่วไปรวมถึงคนยากจนที่ขาดการศึกษา หรือกลุ่มประชาชน เยาวชนที่ไม่ได้สนใจเรื่องทางการเมือง เพราะขาดความรู้ความเข้าใจในประชาธิปไตย กลุ่มคนส่วนมากที่ไม่ได้รับการสนใจในการให้ความรู้อย่างเพียงพอ จึงทำให้เกิดปัญหามากมาย ซึ่งในการแก้ปัญหาต้องใช้ความพยายามและความร่วมมือจากทุกฝ่ายเพื่อให้เกิดความเป็นประชาธิปไตยอย่างสมบูรณ์ ทั้งนี้ พลังสำคัญในการขับเคลื่อนประชาธิปไตยให้ก้าวเดินต่อไปได้ คือ พลังของเยาวชนและประชาชนไทย ซึ่งเป็นกำลังสำคัญร่วมพัฒนาประเทศชาติ ต้องได้รับการพัฒนาให้มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการปกครองในระบอบประชาธิปไตย ส่งเสริมให้เยาวชนและประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมทางการเมืองมากขึ้น และพัฒนาศักยภาพของเยาวชนให้สามารถสร้างเครือข่ายด้านประชาธิปไตยได้อย่างสร้างสรรค์และมีประสิทธิภาพ รวมทั้งให้ความสำคัญของเยาวชนกับการมี

บทบาทต่อประชาธิปไตยอย่างเท่าเทียมกันเพื่อป้องกันความเหลื่อมล้ำตามหลักการทางประชาธิปไตย

การพัฒนาการเมืองเพื่อความเป็นประชาธิปไตยนั้น ถือว่ามีความสำคัญกับฐานทางการเมืองอย่างยิ่ง เริ่มตั้งแต่การพัฒนาให้เกิดจิตสำนึกทางการเมืองในตัวบุคคล เพื่อการตระหนักรู้ และเข้าใจ เข้าถึงเหตุการณ์ปัจจุบัน รวมถึงการมีพฤติกรรมที่แสดงออกทางการเมืองในสิ่งที่ถูกต้อง ซึ่งการพัฒนาจิตสำนึกทางการเมือง จำเป็นที่จะต้องปลูกฝังตั้งแต่วัยเด็ก เพราะเด็กและเยาวชนเป็นทรัพยากรที่สำคัญของชาติ และเป็นกลุ่มหนึ่งภายใต้ความหลากหลายของภาคประชาสังคมในไทย ทั้งนี้ เป็นกลุ่มที่มีความตื่นตัวต่อสิ่งเร้าอยู่ตลอดเวลา ตลอดจนเป็นกลุ่มที่มีพลัง มีความคิดสร้างสรรค์ที่สูงกว่ากลุ่มคนวัยอื่น (คุณากร กรสิงห์ และณัฐชัย นิ่มนวล, 2558; พระธชชัย วชิรญาโณ, 2563; ธนพัฒน์ เฉลิมรัตน์, 2563; ณฐมน หมวกฉิม, 2564)

ดังนั้น แนวทางการพัฒนาพลเมืองให้สอดคล้องกับระบอบประชาธิปไตยว่า “คุณภาพของประชาธิปไตยขึ้นต่อคุณภาพของประชาชน ถ้าประชาชนมีคุณภาพดี ประชาธิปไตยก็มีคุณภาพดีด้วย ถ้าประชาชนมีคุณภาพต่ำ ประชาธิปไตยก็จะเป็นประชาธิปไตยอย่างเลวด้วย เพราะว่าคุณภาพของประชาธิปไตยขึ้นต่อคุณภาพของประชาชน แล้วคุณภาพของประชาชนขึ้นต่ออะไรก็ขึ้นต่อการศึกษา” เป็นการยกระดับพลเมืองแห่งการตื่นรู้ไปสู่ประชาธิปไตยแห่งการตื่นรู้ แสดงให้เห็นว่า การศึกษาเป็นเครื่องมือสำคัญที่จะทำให้พลเมืองสามารถควบคุมพฤติกรรมตนเองไม่ให้เบียดเบียนกลุ่มคนอื่นที่อยู่ร่วมกันในชุมชนและสังคม อีกทั้งจะทำให้พลเมืองเคารพระเบียบ วินัย และกฎเกณฑ์ของสังคม ทำให้พลเมืองมีจิตใจที่เปิดกว้าง ยอมรับความแตกต่าง และยึดมั่นในความจริง สามารถจำแนกแยกแยะว่าอะไรถูก อะไรผิด สิ่งใดควรกระทำ หรือไม่ควรกระทำ แนวทางดังกล่าวจะทำให้พลเมืองสามารถพัฒนาตัวเองไปสู่เป้าหมายที่สำคัญที่ถือได้ว่าเป็นอุดมการณ์ประชาธิปไตย ความยึดมั่นในเสรีภาพ ความเสมอภาพ และภราดรภาพ ในการที่จะพัฒนาพลเมืองให้เกิดการตื่นรู้ ซึ่งจะนำไปสู่การพัฒนาประชาธิปไตยแห่งการตื่นรู้ นั่น ตัวแปรที่สำคัญ คือ การประยุกต์และนำเสนอหลักธรรมไปสู่การปฏิบัติของพลเมืองทั้งในระดับชุมชนและสังคม ในขณะที่การตื่นรู้เป็นภาวะที่พลเมืองตื่นตัวต่อความสำนึกรับผิดชอบต่อความเป็นไปของชุมชนและสังคม การตื่นตัวที่พร้อมจะเข้าไปช่วยเหลือเพื่อนมนุษย์ ความตื่นตัวที่พร้อมจะปฏิบัติตามกฎ กติกา และกฎหมาย ตลอดจนมีความเข้าใจต่อสังคมแบบพหุวัฒนธรรมการเมืองเพื่อการมีส่วนร่วมและกระบวนการเคลื่อนไหวทางสังคม (พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต), 2543)

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ถือเป็นหน่วยงานภาครัฐ ที่มีหน้าที่เป็นกลไกหลักสำคัญในการพัฒนาความคิด ความเข้าใจ และจิตสำนึกทางการเมืองอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง และถือเป็นบทบาทหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ที่ต้องส่งเสริม สนับสนุนการให้เยาวชนในพื้นที่ที่มีความรู้ความเข้าใจขั้นพื้นฐาน ตลอดจนให้มีความตื่นตัวทางการเมืองตั้งแต่ระดับท้องถิ่น โดยการส่งเสริมให้เยาวชนสามารถสิทธิของตนเองแสดงทัศนคติวิพากษ์วิจารณ์การเมือง แต่ต้อง

อยู่ในขอบเขตไม่สร้างความเดือดร้อนหรือไม่สร้างความโกลาหลแก่สังคม กอปรกับที่ผ่านมาเทศบาลเมืองอโยธยา ประสบปัญหาทางการเมืองในการเลือกตั้งระดับท้องถิ่น มักจะมีแต่ประชาชนวัยกลางคน วัยทำงาน และผู้สูงอายุ หรือประชาชนที่เป็นแกนนำ เป็นหัวคะแนนออกไปใช้สิทธิทางการเมืองส่วนใหญ่ ซึ่งเยาวชนที่มีสิทธิ์ออกเสียงเลือกตั้งจะมองข้ามเรื่องการเมือง โดยคิดว่าไม่ใช่หน้าที่หรือสิ่งตนเองต้องมีความรับผิดชอบหรือต้องรับรู้ข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ จึงส่งผลให้เยาวชนไม่มีบทบาทหน้าที่แสดงความคิดเห็นและความต้องการในด้านสังคม วัฒนธรรมวิถีชีวิตของตนเองได้ เหตุการณ์ทางการเมืองจึงมีความสำคัญ เพราะอาจส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองการมีส่วนร่วมจากเยาวชนวัย 18 ปีขึ้นไปในการออกไปใช้สิทธิเลือกตั้ง จึงมีความสำคัญยิ่งที่จะทำให้การการเมืองไทยเป็นประชาธิปไตยที่สมบูรณ์

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับการมีจิตสำนึกทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยของเยาวชนในเทศบาลเมืองอโยธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
2. เพื่อเปรียบเทียบการมีจิตสำนึกทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยของเยาวชนในเทศบาลเมืองอโยธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล
3. เพื่อเสนอแนวทางการสร้างจิตสำนึกทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยของเยาวชนในเทศบาลเมืองอโยธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การสร้างจิตสำนึกทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยของเยาวชนในเทศบาลเมือง อโยธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ดำเนินการวิจัย ดังนี้

รูปแบบการวิจัย

รูปแบบการวิจัยนี้ เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Methods Research) โดยแบ่งเป็น การวิจัยเชิงปริมาณโดยการสำรวจ และการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการสัมภาษณ์เชิงลึก เพื่อสนับสนุนและยืนยันข้อมูลเชิงปริมาณ

ประชากร กลุ่มตัวอย่างและผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ประชากร คือ เยาวชนที่มีอายุตั้งแต่ 18 ปีบริบูรณ์ขึ้นไป ถึงช่วงอายุ 25 ปี ทั้งเพศชายและเพศหญิง ที่มีภูมิลำเนาอยู่ในเขตเทศบาลเมืองอโยธยา อำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา จำนวน 15,968 คน การสุ่มกลุ่มตัวอย่าง กำหนดขนาดตัวอย่าง โดยใช้สูตรการคำนวณหาขนาดของกลุ่มตัวอย่าง แบบทราบจำนวนประชากร ได้จำนวนกลุ่มตัวอย่าง 390 ตัวอย่าง

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 10 คน แบ่งออกเป็น 5 กลุ่ม ได้แก่ ผู้นำเยาวชนระดับตำบล เจ้าหน้าที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ตัวแทนผู้นำชุมชน นักวิชาการทางด้านรัฐศาสตร์ และนักวิชาการทางด้านพระพุทธศาสนา

เครื่องมือการวิจัย

การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ได้แก่ แบบสอบถาม (Questionnaire) ซึ่งแบ่งออกเป็น 5 ตอน ได้แก่ 1) แบบสอบถามเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคล 2) แบบสอบถามเกี่ยวกับคุณลักษณะความเป็นพลเมืองตามวิถีประชาธิปไตย 3) แบบสอบถามเกี่ยวกับหลักสารณียธรรม 6 4) แบบสอบถามเกี่ยวกับจิตสำนึกทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยของเยาวชน และ 5) แบบสอบถามปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะต่อการสร้างจิตสำนึกทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยของเยาวชนในเทศบาลเมืองอโยธยา ผู้วิจัยตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ โดยการหาค่าดัชนีความสอดคล้องตามวัตถุประสงค์เป็นรายข้อ (Index of Item – Objective Congruence: IOC) จากผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่าน ได้ค่า IOC อยู่ระหว่าง 0.6 – 1.0 แสดงให้เห็นว่าแบบสอบถามมีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์การวิจัย หลังจากนั้นได้ทดสอบแบบสอบถาม (Try Out) กับกลุ่มที่มีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 ชุด ได้ค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.801 แสดงให้เห็นว่าแบบสอบถามมีความเชื่อมั่นสูงสามารถใช้เก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างได้

การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ได้แก่ แบบสัมภาษณ์ที่มีโครงสร้าง ซึ่งแบ่งออกเป็น 3 ตอน ได้แก่ 1) ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับผู้ให้สัมภาษณ์ 2) การนำหลักสารณียธรรม 6 มาบูรณาการเพื่อสร้างจิตสำนึกทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยให้กับเยาวชน และ 3) การสร้างจิตสำนึกทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยให้กับเยาวชน ประกอบด้วย การส่งเสริมหลักสิทธิเสรีภาพ การส่งเสริมหลักความเสมอภาค และการส่งเสริมหลักนิติธรรม ซึ่งผ่านการตรวจสอบความสอดคล้องของเนื้อหาตามวัตถุประสงค์จากผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 คน เพื่อใช้ในการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview) ต่อไป

วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัยเชิงปริมาณผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลจำนวน 390 ชุด จากกลุ่มตัวอย่าง คือ เยาวชนอายุตั้งแต่ 18-25 ปี ทั้งเพศชายและเพศหญิง ที่มีภูมิลำเนาอยู่ในเขตเทศบาลเมืองอโยธยา อำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยใช้วิธีการกระจายตามสัดส่วน ได้แบบสอบถามซึ่งผ่านการตรวจสอบความสมบูรณ์ จำนวน 390 ชุด คิดเป็น 100%

การวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) แบบตัวต่อตัวกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) จำนวน 10 คน บันทึกข้อมูลโดยการจดบันทึกและการบันทึกเสียงให้ครบตามคำถามการสัมภาษณ์และวัตถุประสงค์การวิจัย เพื่อนำมาเรียบเรียงเป็นผลการวิจัย

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยเชิงปริมาณ วิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถาม โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ สถิติพรรณนา (Descriptive Statistics) ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและการทดสอบสมมติฐาน ค่าที (t-test) ในกรณีตัวแปรต้นสองกลุ่มและการทดสอบค่าเอฟ (F-test) ด้วยวิธีการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One Way ANOVA) และทดสอบความแตกต่างค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่ด้วยวิธีผลต่างเป็นสำคัญน้อยที่สุด (Least Significant Difference: LSD.)

การวิจัยเชิงคุณภาพ วิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์ โดยการวิเคราะห์เนื้อหาเชิงพรรณนา (Descriptive Content Analysis) ทั้งนี้เป็นการสรุปสาระสำคัญของผลการสัมภาษณ์เชิงลึก โดยนำเนื้อหาที่ได้จากผู้ให้ข้อมูลสำคัญมาสังเคราะห์เพื่อปรับปรุงแก้ไขของค์ความรู้จากการวิจัย

ผลการวิจัย

1. ระดับการมีจิตสำนึกทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยของเยาวชน

จิตสำนึกทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยของเยาวชนในเทศบาลเมืองอโยธยาในภาพรวมมีความคิดเห็นอยู่ในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.85 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.89 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านโดยเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ย พบว่า การส่งเสริมหลักนิติธรรม มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.22 รองลงมา คือ การส่งเสริมหลักสิทธิเสรีภาพ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.86 และการส่งเสริมหลักความเสมอภาค มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.83 ตามลำดับ

2. เปรียบเทียบการมีจิตสำนึกทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยของเยาวชน

เยาวชนที่มีเพศ อายุต่างกัน มีจิตสำนึกทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตย การส่งเสริมหลักนิติธรรม การส่งเสริมหลักสิทธิเสรีภาพ และการส่งเสริมหลักความเสมอภาคแตกต่างกัน ส่วนเยาวชนที่มีระดับการศึกษาต่างกัน มีจิตสำนึกทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตย แตกต่างในการส่งเสริมหลักความเสมอภาค ส่วนด้านอื่น ๆ ไม่แตกต่างกัน

3. นำเสนอแนวทางการสร้างจิตสำนึกทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยของเยาวชนในเทศบาลเมืองอโยธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

การส่งเสริมหรือพัฒนาสังคมประชาธิปไตยคน Gen Z (อายุ 9-25ปี) ควรดำเนินการเนื่องจากเด็กและเยาวชนในปัจจุบัน (New Conceptual Operationalization) มีความแตกต่างไปจากเด็กและเยาวชนเมื่อห้วงเวลาที่ผ่านมา การสร้างฐานพัฒนาการเมืองให้เข้มแข็งจำเป็นต้องสร้างฐานทางการเมืองโดยเริ่มจากการพัฒนาจิตสำนึกให้แก่เด็กและเยาวชนรุ่นใหม่ เพราะสังคมประชาธิปไตยกับการพัฒนาสำนึกของเด็กจึงต้องทำงานไปด้วยกันฉันท์มิตร เมื่อเด็กและเยาวชนเกิดสำนึกในสังคมประชาธิปไตย เมื่อนั้นจะเกิดวัฒนธรรมทางการเมืองใหม่ที่ถูกต้องในการพัฒนาประเทศไทย ซึ่งมีคุณลักษณะความเป็นพลเมืองตามวิถี

ประชาธิปไตย ประกอบด้วย ด้านทักษะบุคคล ด้านการอยู่ร่วมกัน และด้านความรู้เกี่ยวกับประชาธิปไตย โดยหนุนเสริมด้วยหลักพุทธธรรม อันได้แก่ หลักสารณียธรรม 6 บุรณาการ เพื่อให้ธรรมนี้จะเข้ามาส่งเสริมกระบวนการสร้างจิตสำนึก ก่อให้เกิดจิตสำนึกที่ดีมีคุณธรรมจริยธรรมขึ้นสำหรับเยาวชน และในแต่ละด้านมีจุดเด่น ดังนี้

1. คุณลักษณะความเป็นพลเมืองตามวิถีประชาธิปไตย ประกอบด้วย

1) ด้านทักษะบุคคล ได้แก่ มีความสนใจเข้าร่วมกิจกรรมทางการเมืองกับทุกองค์กร การรับรู้และเข้าใจบทบาทหน้าที่ตนเองเกี่ยวกับการเมือง และความสามารถใช้สื่อออนไลน์ในการรับฟังข้อมูลข่าวสารทางการเมือง

2) ด้านการอยู่ร่วมกัน ได้แก่ มีส่วนร่วมในการตัดสินใจเรื่องความเป็นอยู่ของประชาชน การแสดงความคิดเห็นด้านการเมืองอย่างเสรี และในครอบครัวมีการสนทนาเกี่ยวกับการเมือง

3) ด้านความรู้เกี่ยวกับประชาธิปไตย ได้แก่ การปฏิบัติตามตนตามหลักสิทธิมนุษยชน และหน้าที่พลเมือง มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการเข้าถึงสิทธิเสรีภาพ และการยอมรับผลของการออกเสียงประชามติที่ยืดเยื้อข้งมา

ทั้งนี้หลักการสร้างจิตสำนึกทางการเมือง จะต้องบูรณาการกับหลักสารณียธรรม 6 เพื่อให้ธรรมนี้จะเข้ามาส่งเสริมกระบวนการสร้างจิตสำนึก ก่อให้เกิดจิตสำนึกที่ดีมีคุณธรรมจริยธรรม อันได้แก่

1) เมตตาทายกรรม (ปฏิบัติในสิ่งที่ถูกต้อง) คือ ปฏิบัติกับบุคคลอื่นด้วยความเท่าเทียมกัน มีการจัดกิจกรรมให้ความรู้เกี่ยวกับการเมือง และการไม่ยึดติดกับความคิดเห็นส่วนตัว

2) เมตตาวิจิตรกรรม (สื่อสารเข้าใจกัน) คือ ส่งเสริมการมีส่วนร่วมในกิจกรรมเสวนา ส่งเสริมการไม่พูดใส่ร้ายถึงพรรคการเมืองหรือนักการเมืองที่ตนไม่พึงพอใจ และส่งเสริมให้กล้าแสดงออกทางคำพูดเกี่ยวกับการเมือง

3) เมตตาโมกกรรม (เคารพในความคิดผู้อื่น) คือ ส่งเสริมให้เยาวชนยอมรับฟังความคิดเห็นหรือพฤติกรรมที่เห็นต่าง มีการประชาสัมพันธ์ข่าวสารเกี่ยวกับการเมืองโดยใช้เทคโนโลยี และการส่งเสริมให้เยาวชนใช้หลักความยุติธรรม

4) สาธารณโภคี (เห็นแก่ประโยชน์ส่วนร่วม) คือ สนับสนุนอุปกรณ์หรือสถานที่ในการสร้างชุมชนให้เป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ ชักชวนผู้อื่นเข้าร่วมกิจกรรมทางการเมือง และการสนับสนุนให้เยาวชนสมัครใจเข้าร่วมทำกิจกรรม

5) สีสสามัญญตา (รู้บทบาทหน้าที่) คือ ส่งเสริมให้เยาวชนเข้าถึงสิทธิ เสรีภาพ และรู้จักบทบาทของตนเอง ส่งเสริมให้เยาวชนปฏิบัติตามแบบแผนหรือกฎระเบียบของสังคม และการส่งเสริมให้เยาวชนมีส่วนร่วมทำกิจกรรม

6) ทัศนวิสัยสามัญญตา (เชื่อมั่นในหลักการร่วมกัน) คือ ส่งเสริมให้เยาวชนไม่แบ่งพรรคแบ่งพวกต่อผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทางการเมือง ส่งเสริมให้เยาวชนรู้จักปรับมุมมองที่ต่างกลับมาให้ตรงกันด้วยเหตุผล และส่งเสริมให้เยาวชนรับรู้ปัญหาและสร้างทัศนคติที่ดีทางการเมือง

การสร้างจิตสำนึกทางการเมืองให้กับเยาวชนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หรือหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้องนั้น จำต้องให้ความสำคัญกับตัวบุคคลที่พร้อมจะเข้าถึงทางการเมือง ต้องได้รับการพัฒนาและศึกษาอบรมหรือบ่มเพาะให้เยาวชน จนเกิดเป็นวัฒนธรรมทางการเมืองที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตของคนในสังคม นำไปสู่การวัฒนธรรมทางการเมืองที่มีความเหมาะสม อันได้แก่

1) การส่งเสริมหลักสิทธิเสรีภาพ ได้แก่ มีสิทธิในการแสดงความคิดเห็นและเข้าร่วมชุมนุมการแสดงออกในกิจกรรมทางการเมืองในพื้นที่สาธารณะ และสร้างความเชื่อมั่น ให้ความเคารพเรื่องศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์

2) การส่งเสริมหลักความเสมอภาค ได้แก่ การยอมรับข้อแตกต่างทางสังคม และการอยู่ร่วมกันในสังคม การมีส่วนร่วมดำเนินกิจกรรมกับหน่วยงานหรือทางสังคม และการคำนึงถึงการใช้เสียงส่วนใหญ่โดยไม่ขัดต่อสิทธิของเสียงส่วนน้อย

3) การส่งเสริมหลักนิติธรรม ได้แก่ ยึดมั่นในการปฏิบัติตนที่ถูกต้องตามหลักการแห่งกฎหมาย ยึดมั่นในการปฏิบัติตนที่ถูกต้องตามหลักการแห่งกฎหมาย และยึดถือหลักเหตุผล ความสมเหตุสมผล โดยไม่เลือกปฏิบัติ

อภิปรายผลการวิจัย

ผู้วิจัยอภิปรายผล การสร้างจิตสำนึกทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยของเยาวชนในเทศบาลเมืองอโยธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยยกข้อค้นพบจากผลการวิจัยที่น่าสนใจมาอภิปรายผล ดังนี้

คุณลักษณะความเป็นพลเมืองตามวิถีประชาธิปไตย ผลการวิจัยพบว่า ในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านโดยเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยพบผลการศึกษาดังนี้ ด้านความรู้เกี่ยวกับวิถีประชาธิปไตย รองลงมา คือ ด้านการอยู่ร่วมกัน และด้านทักษะบุคคล แสดงให้เห็นว่า เยาวชนในพื้นที่ที่มีความใส่ใจทางการเมืองไม่มากเท่าที่ควร ซึ่งบางคนไม่มีทัศนคติทางการเมือง ไม่ชอบเรื่องการถกเถียงถึงพรรคการเมือง แม้กระทั่งการแสดงความคิดเห็นของการบริหารงานภาครัฐ แต่กลับมีความรู้ความเข้าใจแค่เพียงในชั้นเรียน เพราะในสถานศึกษาถือเป็นหลักสูตรบังคับที่นักเรียน นักศึกษาต้องเรียนรู้ ซึ่งไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของวินิจ ฝาเจริญ (2561) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง คุณลักษณะความเป็นพลเมืองดีในสังคมประชาธิปไตยของนักศึกษามหาวิทยาลัยแม่โจ้ ผลการวิจัยพบว่า นักศึกษามีคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดีในสังคมประชาธิปไตยในภาพรวมที่ระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า นักศึกษามีคุณลักษณะ

ความเป็นพลเมืองที่ดีด้านคุณลักษณะพื้นฐาน รองลงมา คือ ด้านการเมืองการปกครองในสังคม ประชาธิปไตย ด้านสังคมและวัฒนธรรม ด้านความรู้และทักษะด้านเศรษฐกิจ ไม่สอดคล้องกับ งานวิจัยของเทียมจันทร์ พานิชย์ผลินไชย และจรรยา พานิชย์ผลินไชย (2560) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง ความเป็นพลเมืองของนิสิตระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยนเรศวร ผลการวิจัยพบว่า นิสิตมีความ เป็นพลเมืองอยู่ในระดับมากทุกองค์ประกอบ ซึ่งมีความเท่าเทียมกัน ยอมรับความแตกต่าง มี คุณธรรม จริยธรรม เคารพสิทธิของตนเองและผู้อื่น รับผิดชอบต่อสังคมมีอิสระและพึ่งตนเอง เข้าใจระบอบประชาธิปไตยและมีส่วนร่วม ไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของวัชรินทร์ ชาญศิลป์ (2561) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง ความเป็นพลเมืองของเยาวชนไทย ผลการวิจัยพบว่า กลุ่มเยาวชนไทย ที่มีอายุระหว่าง 18 - 25 ปีที่กำลังศึกษาในระดับมัธยมศึกษาตอนปลายชั้นปีที่ 6 และ ระดับอุดมศึกษาจำแนกตามรายภาคทั้ง 6 ภาค ส่วนใหญ่มีระดับความเป็นพลเมือง โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก โดยเยาวชนส่วนใหญ่มีความเป็นพลเมืองในด้านความจงรักภักดีต่อชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์ รองลงมาได้แก่ ด้านยึดมั่นในความถูกต้อง ด้านความรับผิดชอบต่อสังคม ด้านคุณธรรม จริยธรรม ด้านการมีส่วนร่วมตามลำดับ

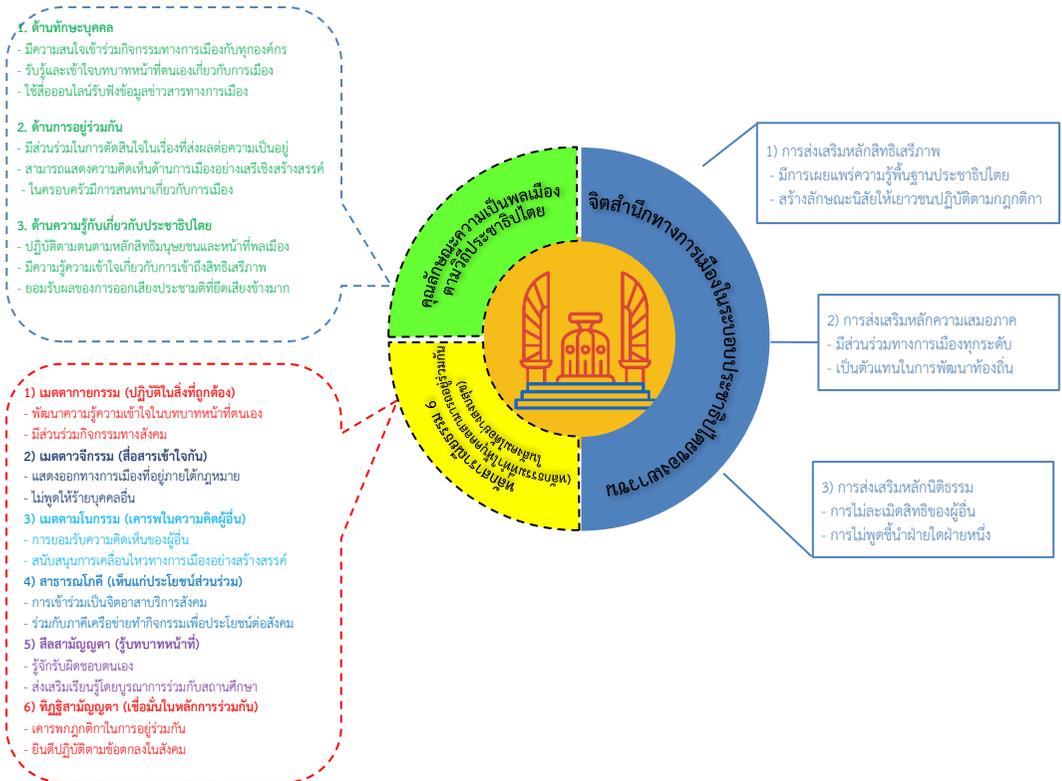
การสร้างจิตสำนึกทางการเมืองตามหลักสาราณียธรรม 6 ผลการวิจัยพบว่า ภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านโดยเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยพบผลการศึกษ ได้แก่ เมตตาตามโนกรรม (เคารพในความคิดผู้อื่น) รองลงมา คือ เมตตาวิกรรม (สื่อสารเข้าใจกัน), ทิฐิสามัญญตา (เชื่อมั่นในหลักการร่วมกัน), สีลสามัญญตา (รู้บทบาทหน้าที่), เมตตากายกรรม (ปฏิบัติในสิ่งที่ถูกต้อง) และสาธารณโภคี (เห็นแก่ประโยชน์ส่วนร่วม) แสดงให้เห็นว่า การประยุกต์ใช้หลักสาราณียธรรม เพื่อนำมาขัดเกลาจิตสำนึกของบุคคลย่อมส่งผลให้บุคคลนั้น สามารถดำเนินชีวิตและอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างสงบสุข ถือเป็นหลักธรรมเพื่อความสงเคราะห์กัน ความสามัคคีในหมู่คณะ เป็นกลไกของสังคมที่ทำหน้าที่เป็นบรรทัดฐานของความประพฤติ และ จะต้องปลูกฝังให้กับคนในสังคมเพราะถ้าคนในสังคมเป็นคนดีแล้ว สังคมก็จะมีความสุข สอดคล้องกับงานวิจัยของสุรพล สุยะพรหม (2547) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง ความคิดทางการเมือง ประชาธิปไตยตามแนวคิดพระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต) ผลการวิจัยพบว่า ระบอบประชาธิปไตย แบบไทยนั้น ควรเน้นให้เป็นประชาธิปไตยตามแนวธรรมาธิปไตย หลักสาราณียธรรม ซึ่งถือได้ว่าเป็นหลักการของประชาธิปไตย หลักธรรมแห่ง คือ สาราณียธรรม 6 ประการ คือ 1) จะทำอะไร ก็ทำต่อกันด้วยเมตตา 2) จะพูดอะไรก็พูดต่อกันด้วยเมตตา 3) จะคิดอะไรก็คิดต่อกันด้วยเมตตา 4) ได้มาแบ่งกัน กินใช้ 5) ตั้งอยู่ในความประพฤติเสมอกัน 6) มีความเสมอกันโดยทิฐิ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ในสังคมประชาธิปไตย ถ้าประชาชนไม่ยึดถือหลักการแห่งประชาธิปไตย ร่วมกัน ก็ถึงอวสาน เพราะฉะนั้น สมาชิกทุกคนจึงต้องมีอุดมการณ์และมีหลักการร่วมกัน สอดคล้องกับงานวิจัยของพระครูศรีปริยัติคุณาภรณ์และคณะ (2559) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การประยุกต์ใช้หลักสาราณียธรรมเพื่อสร้างความปรองดองสมานฉันท์ของประชาชน จังหวัดอุดรธานี สกลนคร หนองคาย และกาฬสินธุ์ ผลการวิจัยพบว่า หลักสาราณียธรรมเพื่อสร้างความ

ปรองดองสมานฉันท์ ที่สำคัญ คือ ควรเคารพนับถือและทำดีต่อกันทั้งต่อหน้าและลับหลัง ควรพูดจาดีต่อกัน ไม่ดูค้ำว่าร้ายใส่ความผู้อื่น ควรรู้จักการเสียสละแบ่งปันและทำประโยชน์ต่อส่วนรวม ไม่มีผลประโยชน์ทับซ้อนและควรเคารพความคิดเห็นและการตัดสินใจของผู้อื่น และไม่สอดคโล้งก้งงานวิจัยของสุกิจ ชัยมุขสิข (2562) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนาจิตสำนึกความเป็นพลเมืองตามวิถีประชาธิปไตยของบุคคลผู้เคยถูกต้องโทษคดีทางอาญาในเขตพื้นที่จังหวัดเลย ตามหลักสราณีธรรม ผลการวิจัยพบว่า ความพึงพอใจของผู้เข้ารับการอบรมและสมาชิกเครือข่ายที่มีต่อหลักสูตรการพัฒนาจิตสำนึกความเป็นพลเมืองตามวิถีประชาธิปไตยของบุคคลผู้เคยถูกต้องโทษคดีทางอาญาในเขตพื้นที่จังหวัดเลยตามหลักสราณีธรรม มีความพึงพอใจต่อการอบรม อยู่ในระดับพอใจมาก

การสร้างจิตสำนึกทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยของเยาวชน ภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านโดยเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยพบผลการศึกษา คือ การส่งเสริมหลักนิติธรรม รองลงมา คือ การส่งเสริมหลักสิทธิเสรีภาพ และการส่งเสริมหลักความเสมอภาค แสดงให้เห็นว่า การสร้างจิตสำนึกทางการเมือง ถือเป็นกระบวนการเรียนรู้เพื่อให้เกิดความตระหนักถึงบทบาท หน้าที่และสิทธิแห่งความเป็นมนุษย์และความเป็นพลเมืองของสังคม ซึ่งต้องส่งเสริมด้วยหลักนิติธรรม หลักสิทธิเสรีภาพ และหลักความเสมอภาค เพื่อสร้างความเข้าใจต่อสังคมแบบพหุวัฒนธรรมการเมือง สอดคโล้งก้งงานวิจัยของคุณากร กรสิงห์ และณัฐชัย นิ่มนวล (2558) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การเสริมสร้างกระบวนการพัฒนาจิตสำนึกทางการเมืองแบบมีส่วนร่วมของเยาวชนระดับอุดมศึกษา ในจังหวัดนครสวรรค์ ผลการวิจัยพบว่า ระดับจิตสำนึกทางการเมืองแบบมีส่วนร่วม อยู่ระดับปานกลาง โดยปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อจิตสำนึกทางการเมืองแบบมีส่วนร่วม ได้แก่ การกล่อมเกลากจากสถาบันทางสังคม การเกื้อหนุนทางเศรษฐกิจ การรับรู้ข้อมูลข่าวสาร สื่อเทคโนโลยี ความรู้เรื่องสิทธิและเสรีภาพทางการเมือง และสอดคโล้งก้งงานวิจัยของพระอโณทัย กตปุญโย และคณะ (2563) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การส่งเสริมจิตสำนึกการเมืองภาคพลเมืองเพื่อการพัฒนาระบอบประชาธิปไตยของประชาชน อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่ ผลการวิจัยพบว่า การส่งเสริมจิตสำนึกการเมืองภาคพลเมืองเพื่อการพัฒนาระบอบประชาธิปไตยของประชาชน ประกอบด้วย 1. การส่งเสริมให้มีความรู้มีการศึกษา 2. การส่งเสริมที่จะสามารถทำงานร่วมกับผู้อื่น 3. การส่งเสริมการยอมรับความแตกต่างทางสังคมวัฒนธรรม 4. การส่งเสริมการคิดวิเคราะห์อย่างมีเหตุผล 5. การส่งเสริมการแก้ไขปัญหาด้วยสันติ 6. การส่งเสริมการรักษาสิ่งแวดล้อม 7. การส่งเสริมสิทธิมนุษยชน และ 8. การส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองระดับท้องถิ่นและระดับชาติ

องค์ความรู้จากการวิจัย

จากการศึกษาวิจัยสามารถสังเคราะห์ได้เป็นองค์ความรู้ดังแผนภาพต่อไปนี้

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ที่ได้สังเคราะห์จากการวิจัย

ที่มา: จิตรกร ละออศรี (2564)

จากภาพที่ 1 องค์ความรู้ที่ได้สังเคราะห์จากการวิจัย “การสร้างจิตสำนึกทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยของเยาวชนในเทศบาลเมืองอโยธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา” มีองค์ประกอบที่สำคัญ ซึ่งสามารถอธิบายได้ดังนี้

การสร้างจิตสำนึกทางการเมือง เพื่อให้เยาวชนมีความรู้ที่ถูกต้องเกี่ยวกับระบบการเมือง การปกครอง หน้าที่พลเมือง คุณธรรมจริยธรรม และคุณธรรม สำนึกความรับผิดชอบต่อสังคม และประเทศชาติ รวมทั้งให้เยาวชนมีความสำนึกในความเป็นพลเมืองคู่กับระเบียบวินัย หน้าที่ความรับผิดชอบต่อ และการเป็นพสกนิกรของพระมหากษัตริย์นั้น ต้องมีคุณลักษณะความเป็นพลเมืองตามวิถีประชาธิปไตย เพื่อนำไปสู่การมีจิตสำนึกทางการเมืองในตนเองอย่างมีคุณภาพซึ่งประกอบด้วย

1. ด้านทักษะบุคคล ต้องมีความสนใจเข้าร่วมกิจกรรมทางการเมืองกับทุกองค์กร สามารถรับรู้และเข้าใจบทบาทหน้าที่ตนเองเกี่ยวกับการเมือง รวมทั้งการใช้สื่อออนไลน์รับฟังข้อมูลข่าวสารทางการเมืองอย่างถูกต้อง

2. ด้านการอยู่ร่วมกัน คือ เยาวชนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจในเรื่องที่ส่งผลต่อความเป็นอยู่ในสังคม สามารถแสดงความคิดเห็นด้านการเมืองอย่างเสรีเชิงสร้างสรรค์ ทั้งนี้ ในครอบครัวมีการสนทนาเกี่ยวกับการเมือง แต่ต้องมีความเป็นผู้ฟังที่ดี แต่อย่าคิดหาคำตอบเพื่อโต้เถียง ซึ่งจะนำไปสู่การทะเลาะเบาะแว้งในครอบครัว

3. ด้านความรู้เกี่ยวกับประชาธิปไตย เยาวชนสามารถปฏิบัติตามตนตามหลักสิทธิมนุษยชนและหน้าที่พลเมือง มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการเข้าถึงสิทธิเสรีภาพ และต้องรู้จักการยอมรับผลของการออกเสียงประชามติที่ยืดเสียงข้างมาก ดังที่กล่าวมาข้างต้น ถือเป็นกระบวนการหล่อหลอมความเป็นพลเมืองเกิดจากการอยู่ร่วมกันของสมาชิกในสังคม ทว่าสังคมต้องการบุคคลลักษณะใด สังคมจะเป็นผู้กำหนดคุณลักษณะของความเป็นพลเมืองขึ้น และการที่ประเทศไทยจะพัฒนาความเป็นประชาธิปไตยให้ก้าวหน้าไปได้ด้วยดีนั้น พลเมืองในสังคม จึงต้องมีคุณสมบัติเฉพาะที่จะนำประเทศไปสู่สันติสุขด้วยวิถีประชาธิปไตย

ทั้งนี้กลไกที่เชื่อมโยงในการสร้างจิตสำนึกทางการเมือง เพื่อเป็นแนวทางปฏิบัติให้เยาวชนสามารถอยู่ร่วมกันในสังคมได้อย่างสงบสุข การดำเนินชีวิตไปในวิถีที่ถูกต้องดีงาม ต้องหนุนเสริมด้วยหลักพุทธธรรมอันสอดคล้องกับหลักสาราณียธรรม 6 (หลักธรรมที่ทำให้บุคคลสามารถอยู่ร่วมกันในสังคมได้อย่างสงบสุข) สามารถนำมาแก้ปัญหาหรือช่วยสร้างจิตสำนึกให้มีความรู้สึกนึกคิดที่ดี ควรนำมาเป็นแนวทางปฏิบัติ ประกอบด้วย คือ (1) เมตตาการุณกรรม (ปฏิบัติในสิ่งที่ถูกต้อง) พัฒนาความรู้ความเข้าใจในบทบาทหน้าที่ตนเอง และมีส่วนร่วมกิจกรรมทางสังคม (2) เมตตาวิจิตรกรรม (สื่อสารเข้าใจกัน) การแสดงออกทางการเมืองที่อยู่ภายใต้กฎหมายและไม่พุดให้ร้ายบุคคลอื่น (3) เมตตาเมตตากรรม (เคารพในความคิดผู้อื่น) การยอมรับความคิดเห็นของผู้อื่น สนับสนุนการเคลื่อนไหวทางการเมืองอย่างสร้างสรรค์ (4) สาธารณโภคี (เห็นแก่ประโยชน์ส่วนร่วม) การเข้าร่วมเป็นจิตอาสาบริการสังคม ร่วมกับภาคีเครือข่ายทำกิจกรรมเพื่อประโยชน์ต่อสังคม (5) สีลสามัญญตา (รู้บทบาทหน้าที่) รู้จักรับผิดชอบตนเอง และการเรียนรู้โดยบูรณาการร่วมกับสถานศึกษา และ (6) ทิฏฐิสามัญญตา (เชื่อมั่นในหลักการร่วมกัน) เคารพกฎกติกาในการอยู่ร่วมกัน ตลอดจนยินดีปฏิบัติตามข้อตกลงในสังคม

ในการสร้างจิตสำนึกทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยของเยาวชน มีองค์ประกอบที่สำคัญ คือ (1) การส่งเสริมหลักสิทธิเสรีภาพ คือ มีการเผยแพร่ความรู้พื้นฐานประชาธิปไตย และการสร้างลักษณะนิสัยให้เยาวชนปฏิบัติตามกฎกติกา ทั้งนี้ ภายใต้ความเป็นประชาธิปไตยนั้น ยังพบว่า ความเชื่อและความเข้าใจผิดเกี่ยวกับระบอบประชาธิปไตยยังมีอยู่มาก กล่าวได้ว่าตามระบอบประชาธิปไตย มิได้หมายความว่าเพียงการยึดหลักเสียงข้างมาก แต่ต้องมีหลักประกันสำหรับเสียงข้างน้อย และหลักประกันนั้นหมายถึง การที่สิทธิขั้นพื้นฐานของเสียงข้างน้อยจะต้องได้รับการเคารพเสียงข้างมากด้วย (2) การส่งเสริมหลักความเสมอภาค คือ มีส่วนร่วมทางการเมืองทุกระดับ กล่าวคือ การส่งเสริมให้เยาวชนได้ใช้สิทธิ์ในการแสดงความคิดเห็นทางการเมืองรับฟังและทำความเข้าใจกับสิ่งที่เยาวชนได้แสดงออกมาทางความคิดเห็น ไม่ต่อว่าถึงการแสดง

ความคิดเห็นของเยาวชนแต่ควรให้ความรู้ที่ถูกต้อง รวมทั้งการสนับสนุนให้เยาวชนเข้ามาเป็นตัวแทนในการพัฒนาท้องถิ่นร่วมกับหน่วยงานภาครัฐ และ (3) การส่งเสริมหลักนิติธรรม คือ การไม่ละเมิดสิทธิของผู้อื่นรวมถึงการใช้คำพูดที่ไม่สร้างปัญหากับบุคคลอื่น กล่าวคือ เยาวชนสามารถวิจารณ์การเมืองได้อย่างถูกต้องและเหมาะสม ตลอดจนสามารถค้นหาแนวทางแก้ไขในทางการเมือง ตระหนักในคุณค่าในการใช้สิทธิเสรีภาพบนรากฐานแห่งกฎหมาย จริยธรรม และศาสนา โดยยึดหลักสิทธิมนุษยชน และหน้าที่พลเมือง

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ควรมีการนำเสนอข่าวทางการเมือง ผ่านสื่อออนไลน์ที่เป็นความจริง หรือการสำรวจความคิดเห็นการเสนอแนะข้อมูลให้ที่เป็นประโยชน์ต่อการการเรียนรู้ ค่านิยม หรือวัฒนธรรมของระบอบประชาธิปไตยที่ถูกต้องและเหมาะสม
2. หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ควรกำหนดนโยบายของการส่งเสริมพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองตามวิถีประชาธิปไตยของเยาวชนให้ชัดเจนอย่างต่อเนื่อง
3. หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ควรกำหนดนโยบายหรือแนวทางปฏิบัติที่เสริมสร้างกิจกรรมที่ส่งเสริมความเป็นประชาธิปไตยร่วมกับภาคีเครือข่าย

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

1. สร้างการเรียนรู้ปลูกฝังจิตสำนึกความเป็นพลเมืองดีให้กับเยาวชนโดยการส่งเสริมการเรียนรู้พัฒนาจิตสำนึกดี ผ่านสื่อการเรียนการสอนของสถาบันการศึกษาอย่างต่อเนื่อง
2. บูรณาการตามบริบทที่เหมาะสม เพื่อพัฒนาจิตสำนึกความเป็นพลเมืองดีของเยาวชนตามหลัก “บวร” คือ บ้าน (ครอบครัว, โรงเรียน วัดหรือชุมชน
3. สร้างเครือข่ายหรือภาคร่วมพัฒนาจิตสำนึกของเยาวชน ให้ปฏิบัติตามกฎเกณฑ์การอยู่ร่วมกันในรูปของกฎระเบียบหรือกฎหมาย และมีคุณธรรม จริยธรรมในการช่วยเหลือเกื้อกูลกันนสังคม

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาความรู้ความเข้าใจสิทธิและเสรีภาพของพลเมืองตามรัฐธรรมนูญไทยในบริบทของระดับจังหวัด
2. ควรศึกษารูปแบบความเป็นพลเมืองดีในวิถีประชาธิปไตยในบริบทของระดับจังหวัด เพื่อเปรียบเทียบกระบวนการสร้างความเป็นประชาธิปไตยของแต่ละพื้นที่
3. ควรศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพหรือถอดบทเรียนการเข้าร่วมกิจกรรมทางการเมืองของนิสิตนักศึกษาในบริบทของระดับภาค

เอกสารอ้างอิง

- คุณากร กรสิงห์ และณัฐชัย นิ่มนวล. (2558). การเสริมสร้างกระบวนการพัฒนาจิตสำนึกทางการเมืองแบบมีส่วนร่วมของเยาวชนระดับอุดมศึกษา ในจังหวัดนครสวรรค์. *วารสารวิชาการและวิจัยสังคมศาสตร์*, 10(ฉบับพิเศษ), 29-42.
- ณัฐมน หมวกนิม. (2564). การมีส่วนร่วมทางการเมืองของเยาวชนไทย. *วารสารวิชาการรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์*, 3(3), 43-51.
- เทียมจันทร์ พานิชย์ผลินไชย และจรรยา พานิชย์ผลินไชย. (2560). ความเป็นพลเมืองของนิสิตระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยรัตนนคร. *วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ (สทมส.)*, 23(1), 1-13.
- ธนพัฒน์ เฉลิมรัตน์. (2563). กระบวนการกล่อมเกลากองการเมืองกับความเป็นพลเมืองในจังหวัดเลย. *วารสารวิชาการรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์*, 2(2), 61-68.
- พระครูศรีปริยัติคุณากรณ์ และคณะ. (2557). การประยุกต์ใช้หลักสาราณียธรรมเพื่อสร้างความปรองดองสมานฉันท์ของประชาชน จังหวัดอุดรธานี สกลนคร หนองคาย และกาฬสินธุ์. *วารสารสิรินธรปริทรรศน์*, 17(1), 59-75.
- พระธงชัย วชิรญาโณ. (2563). การตื่นตัวทางการเมืองของเยาวชนไทย. *วารสารวิชาการรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์*, 2(3), 31-38.
- พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต). (2543). กระบวนการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคนสู่ประชาธิปไตย. กรุงเทพฯ: สหธรรมิก.
- พระมหาหรรษา ธมฺมหาโส. (2563). บทบาทพระสงฆ์กับการพัฒนาพลเมืองของรัฐตามระบอบประชาธิปไตย. สืบค้น 20 ตุลาคม 2564, จาก <http://www.mcu.ac.th>
- พระอโณทัย กตปุญโญ และคณะ. (2563). การส่งเสริมจิตสำนึกการเมืองภาคพลเมืองเพื่อการพัฒนาประชาธิปไตยของประชาชน อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่. *วารสาร มจร. สังคมศาสตร์ปริทรรศน์*, 9(1), 47-58.
- วัชรินทร์ ชาญศิลป์. (2561). ความเป็นพลเมืองของเยาวชนไทย. *วารสารรัฐศาสตร์ปริทรรศน์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์*, 5(1), 187-209.
- วินิจ ฝาเจริญ. (2561). คุณลักษณะความเป็นพลเมืองดีในสังคมประชาธิปไตยของนักศึกษา มหาวิทยาลัยแม่โจ้. *วารสารศึกษาศาสตร์ มจร*, 6(1), 148-161.
- สุกิจ ชัยมุขสิก. (2563). การพัฒนาจิตสำนึกความเป็นพลเมืองตามวิถีประชาธิปไตยของบุคคลผู้เคยต้องคดีทางอาญาในเขตพื้นที่ จังหวัดเลยตามหลักสาราณียธรรม. *วารสารสถาบันวิจัยญาณสังวร*, 10(2), 73-89.
- สุรพล สุยะพรหม. (2547). *ความคิดทางการเมือง: ประชาธิปไตยตามแนวพระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต)*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.